

14. Павлович Н.В. Язык образов. Парадигмы образов в русском поэтическом языке. Москва, 1995. 491 с.
15. Панченко А.М., Смирнов И.П. Метафорические архетипы в русской средневековой словесности и в поэзии начала XX века // Труды отдела древнерусской литературы. Т. 26. Ленинград: Наука, 1971. С. 33–49.
16. Потебня А.А. Мысль и язык. Киев: СИНТО, 1993. 192 с.
17. Святюк Ю.В. Етнокультурна специфіка вербалізації концепту (на матеріалі сучасної англійської мови). *Наука і сучасність: Зб. наук. праць* / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ: Логос, 2003. Т. XXXVII. С. 258–264.
18. Смирнов И.П. Смысл как таковой. Санкт-Петербург: Академический проект, 2001. 352 с.
19. Телия В.Н. Русская фразеология: семантико-прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва: Школа «Языки рус. культуры», 1996. 288 с.
20. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. 5-е изд. Москва: Политиздат, 1987. 590 с.
21. Шестак Л.А. Аранжировка образных средств художественного текста: контрапункт и резонанс. *НДВШ. Филологические науки*. 2003. № 4. С. 51–60.
22. Эсалнек А.Я. Архетип. *Русская словесность*. 1997. № 5. С. 90–93.

С.В. Вятчаніна. Поняття «предконцепт» серед ключових категорій сучасної науки. – Стаття.

Анотація. Статтю присвячено визначенню поняття «предконцепт», виділенню його базових характеристик. Дослідження проведено на підставі аналізу відповідної наукової літератури.

Ключові слова: предконцепт, когнітологія, концепт, архетип, символ.

S. Viatchanina. The notion “preconcept” among the key categories of contemporary science. – Article.

Summary. The article defines the notion “preconcept” emphasizing its basic characteristics. The research is based on the analysis of the thematic scientific literature.

Key words: preconcept, cognitology, concept, archetype, symbol.

УДК 378:001.891:811.111-057.875(045)

С.П. Гринюк

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Анотація. Статтю присвячено аналізу комунікативного підходу та технологій навчання іноземних мов під час формування іншомовної комунікативної компетентності студентів. Виявлено ступінь досліджуваності проблеми в теорії та практиці вітчизняної методики і схарактеризовано процес технологізації навчання іноземних мов для ефективного реалізації комунікативного підходу під час формування іншомовної комунікативної компетентності студентів.

Ключові слова: іншомовна освіта, іншомовна комунікативна компетентність, комунікативний, комунікативно-діяльнісний, комунікативно-когнітивний підходи, інноваційні технології навчання іноземних мов.

Постановка проблеми. Посилення процесів глобалізації, інтернаціоналізація економічного потенціалу країн і континентів, посилення міжнародної дипломатії зумовлюють підвищення потреби іншомовної комунікації в усіх сферах життєдіяльності. Саме тому в системі вищої освіти нашої країни нагальним постало питання перегляду методологічних підходів до реалізації міжкультурної іншомовної освіти. Для успішного розв’язання цієї проблеми у правовому полі Україна розпочала провадження іншомовної освіти в середніх і вищих навчальних закладах відповідно до законів «Про вищу освіту» (2014) та «Про освіту» (2017). У практично-науковому аспекті доцільним вважаємо визначити методологічні підходи та технології реалізації під час формування іншомовної комунікативної компетентності,

у зрізі нашого дослідження варто схарактеризувати сутність комунікативного підходу та технології навчання іноземних мов для його ефективної реалізації.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз методичної літератури, низка наукових розвідок щодо означеної проблематики засвідчили її досліджуваність та різноманітні шляхи вирішення. Так, сучасні концепції, теоретико-методологічні положення, принципи, методичні системи формування іншомовної комунікативної компетентності досліджували Н. Гальскова, Г. Китайгородська, Ж. Марфіна, Н. Микитенко, Л. Морська, Н. Мукан, В. Мусаєва, З. Никитенко, С. Ніколаєва, В. Петрусинський, І. Шехтер та ін. Певною мірою висвітлено і підходи до реалізації міжкультурної іншомовної освіти. Означений вектор наукових досліджень є сферою наукового пошуку Н. Бориско, Г. Єлізарова, Ю. Пасова, В. Сафонові, А. Щукіна та ін. Наразі, зважаючи на певну дослідженість проблеми, можна проаналізувати різні погляди на проблематику і зробити висновки щодо рівня вивченості комунікативного підходу у формуванні іншомовної комунікативної компетентності студентів.

Мета статті – проаналізувати комунікативний підхід до формування іншомовної комунікативної компетентності студентів, виявити ступінь його розробленості у вітчизняній методиці та схарактеризувати найефективнішу для його реалізації технологію навчання іноземних мов.

Методи дослідження. Мету статті досягнуто завдяки використанню таких наукових методів: системного аналізу й узагальнення дійсних поглядів щодо означеної проблеми, зіставлення точок зору й концептуалізації виявлених положень на ефективність комунікативного підходу до формування іншомовної комунікативної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Стратегію вищої освіти в Україні складають процеси, пов'язані з формуванням професійної компетентності фахівця з її важливим складником – іншомовною компетентністю. Саме тому важливим для ефективної реалізації іншомовної освіти в закладах вищої освіти є коректне визначення наукових підходів до її запровадження. Так, із-поміж сучасних наукових підходів до формування іншомовної комунікативної компетентності вітчизняна методика навчання іноземних мов вирізняє комунікативний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний, рівневий, рефлексивний і культурологічний підходи, які реалізуються шляхом використання різних технологій навчання іноземних мов. У зрізі нашого дослідження на сучасному етапі реалізації іншомовної освіти провідним підходом на конкретно-науковому рівні методологи-науковці вважають комунікативний.

Так, для визначення теоретичних аспектів комунікативного підходу до формування іншомовної комунікативної компетентності студентів першочергово звернемося до трактування поняття «підхід», сформульованого О. Тарнопольським. За його баченням, «підхід» – це інтегративне поняття, яке передбачає реалізацію низки дидактичних аспектів (цілей, змісту, методів і засобів формування іншомовної комунікативної компетентності) у контексті професійної підготовки майбутнього фахівця. Для визначення практичних аспектів означеного питання доречним убачаємо звернутися до досліджень О. Черепанової, яка наголошує на взаємозалежності культури, освіти та комунікації у полікультурному середовищі життя сучасної людини, аналізує оптимальні умови міжкультурної комунікації під час збереження розмаїття національної ідентичності.

Сутність комунікативного підходу під час навчання іноземних мов постає в результаті осмислення наукових досягнень у галузі мовознавства, зокрема комунікативної лінгвістики, психології та теорії діяльності, що знайшло відображення в роботах із психології та методики навчання іноземних мов. Так, комунікативний підхід передбачає оволодіння засобами спілкування через практичне застосування в усіх видах мовленнєвої діяльності. Згідно із загальноєвропейськими рекомендаціями Ради Європи з мовної освіти, метою є не просто вивчення будь-якої мови, а вільне спілкування цією мовою, тобто формування в студентів іншомовної комунікативної компетентності [1; 2; 3].

На структурному рівні комунікативна компетентність складається з мовленнєвої (аудіювання, говоріння, читання, письмо), мовної (лексичні, фонетичні, орфографічні знання), дискурсивної, стратегічної, соціокультурної та соціолінгвістичної компетенцій. Студент має вміти здійснювати усне спілкування, розуміти на слух різну інформацію, логічно структурувати й передавати свої висловлювання, обирати ефективні стратегії для розв'язання будь-якої проблеми.

Основними факторами, які впливають на формування в студентів комунікативної компетентності, є професійна спрямованість, гуманістичний стиль спілкування, орієнтація на комунікативну культуру як на професійну цінність.

Комунікативний метод навчання мовленнєвої діяльності спирається на п'ять принципів: 1) мовленнєво-розумової діяльності; 2) індивідуалізації на керівній ролі особистісного аспекту; 3) функціональності; 4) ситуативності; 5) новизни.

У межах цього підходу визначають кілька різновидів. *Комунікативно-діяльнісний* (К. Бранд, М. Розамонд, О. Леонтьєв, І. Зимня та інші) передбачає органічне поєднання свідомих і підсвідомих компонентів у процесі іншомовної освіти. Реалізація цього підходу в іншомовному освітньому процесі означає, що формування іншомовної комунікативної компетентності відбувається шляхом і завдяки здійсненню студентом іншомовної мовленнєвої діяльності. Тобто оволодіння засобами спілкування (фонетичними, лексичними, граматичними) спрямоване на практичне застосування у процесі спілкування. Оволодіння вміннями говоріння, аудіювання, читання, письма і перекладу здійснюється шляхом реалізації цих видів мовленнєвої діяльності у процесі навчання в умовах, що моделюють ситуації реального спілкування. Так, освітня діяльність студентів організовується таким чином, щоб вони виконували вмотивовані дії з мовленнєвим матеріалом для вирішення комунікативних завдань, спрямованих на досягнення цілей і намірів спілкування. Із позицій комунікативно-діялісного підходу процес іншомовної освіти будується відповідно до реального процесу мовленнєвого спілкування. За базовими принципами комунікативно-діялісного підходу, в центрі навчання перебуває студент як суб'єкт навчальної діяльності, а система навчання передбачає максимальне врахування індивідуально-психологічних, вікових і національних особливостей студентів.

Комунікативно-когнітивний / когнітивний підхід – один із порівняно нових підходів у навчанні мови як іноземній (Р. Андерсон, Д. Аусебел, С. Ковриго та ін.). Означений різновид комунікативного підходу передбачає усвідомлення й розуміння студентами мовних одиниць, формування здатності пояснювати добір і вживання цих одиниць у процесі міжкультурного спілкування, усвідомлення студентами прийомів, які використовуються, оцінювання ефективності, самооцінювання рівня володіння міжкультурним спілкуванням. Уважаємо, що комунікативний підхід та його різновиди вивчено найповніше з-поміж дійсних і він постає як найбільш уживаний під час навчання іноземних мов у різних типах закладів освіти [1; 5].

Отже, одним із завдань вищої школи нині є не лише кардинальне оновлення змісту навчання, зокрема особливого значення надається технологізації освітнього процесу, спрямованої на чітке цілепокладання, алгоритмізацію навчання, підвищення якості навчально-пізнавальної, науково-дослідницької, професійно-практичної діяльності основних суб'єктів із безпосереднім застосуванням комп'ютерної техніки, інтернет-ресурсів, електронних баз даних, засобів телекомунікації, опанування способів інтерактивної взаємодії. Звідси виникає посилена увага до проблеми класифікації, вибору та застосування технологій навчання у сучасній вишівській практиці у контексті нашої проблематики – реалізації іншомовної освіти.

Теоретичні основи реалізації технологічного підходу в освіті заклали своїми дослідженнями В. Беспалько, М. Бершадський, Дж. Блок, Т. Гілберт, М. Кларін, М. Махмутов, О. Новиков, С. Сисоева та інші. Основну ідею технологізації професійної освіти її теоретики вбачають у тому, щоб «детально спроектувати педагогічний процес у всіх його складових компонентах – змісті, формах, методах учіння та викладання, в засобах навчання таким чином, щоб точніше, більш або менш прийнятно отримати потрібний результат – досягнення запроєктованих освітніх цілей» [4].

У педагогіці вищої школи немає загальноприйнятої класифікації технологій навчання. Так, класифікація В. Ортинського передбачає лише сучасні технології навчання, серед яких виокремлюються такі: «технологія модульного навчання, технологія розвиваючого навчання, особистісно-орієнтована технологія, інформаційні технології, технологія дистанційного навчання, ігрова технологія, диференційована технологія навчання та ін.» М. Фіцула вирізняє диференційоване навчання, проблемне навчання, ігрові технології навчання, інформаційні технології навчання, кредитно-модульну технологію навчання, особистісно-орієнтоване навчання [4].

Загалом, технологізація освітнього процесу передбачає поступове зменшення провідної ролі викладача в його організації, перетворення діалогічного способу засвоєння нових знань на полілог, перенесення акценту на взаємонавчання. Однак слід зауважити, що технологізація освіти не підміняє традиційної лекційно-семінарської системи, а спрямована на її оптимізацію, інтенсифікацію і модернізацію, що відповідає критеріям успішного функціонування освітньої галузі у сучасному інформаційному суспільстві. Звідси стає зрозуміло, що підходи до класифікації потребують уточнення відповідно до напряму наукового дослідження, адже під технологіями навчання подаються загальнодидактичні принципи (диференціація, особистісна орієнтація, розвивальна спрямованість) і системи (форми) навчання.

У практиці іншомовної освіти широкого застосування набувають такі інноваційні технології формування іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця: метод проектів, техно-

логія розвитку критичного мислення через читання і листування, метод дебатів, ігрові технології (мовні, рольові, ділові ігри, ігри-драматизації), проблемні дискусії, технології інтерактивного навчання (у парах, малих групах), сценарно-контекстні технології, кейс-метод, технології модульного навчання тощо [2; 4].

Коротко охарактеризуємо означені технології навчання іноземних мов до формування іншомовної комунікативної компетентності студентів. Одним із видів інтелектуальної діяльності, характерними ознаками якої є самостійний пошук необхідної інформації, її творче перетворення в матеріалізований продукт, є проектна діяльність. Проектування ґрунтується на природному вмінні людини подумки створювати моделі «потрібного майбутнього» і втілювати їх у життя. Проектна діяльність як специфічна форма творчості є універсальним засобом розвитку особистості. Проектна технологія відкриває широкі можливості для реалізації як комунікативних цілей навчання іноземної мови, так і використання її як засобу спілкування.

Метод проектів – це комплексний навчальний метод, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість проявляти самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності. В основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок студентів, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі та розвивати критичне і творче мислення. Проектна методика має прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати під час вирішення тієї чи іншої значущої проблеми, який можна побачити, осмислити, застосувати в практичній діяльності. Виконуючи проекти, студенти вчаться самостійно ухвалювати рішення, брати на себе відповідальність за реалізацію. Студент стає рівноправним учасником спільної діяльності з викладачем, відповідаючи за свої успіхи, невдачі та недоліки. Він сам аналізує кожен крок свого навчання, визначає недоліки, шукає причини виникнення труднощів, знаходить шляхи виправлення помилок. Уміння користуватись методом проектів – показник високої кваліфікації викладача, його прогресивної методики навчання й розвитку студентів.

Неабияку значущість для формування іншомовної комунікативної компетентності становлять інтерактивні методики та технології викладання, у яких закладено розвивальний потенціал. Саме інтерактивні технології навчання іноземним мовам створюють необхідні передумови як для розвитку мовленнєвої компетенції студентів, так і для формування умінь ухвалювати колективні та індивідуальні рішення з метою виховання активних громадян суспільства. У процесі реалізації інтерактивного методу на практичних заняттях з іноземної мови необхідно пам'ятати, що його базовим є принцип колективної взаємодії, згідно з яким досягнення студентами комунікативних цілей відбувається через соціально-інтерактивну діяльність: дискусії та обговорення, діалоги та рольові ігри, імітації, імпровізації та дебати. Під час такої діяльності забезпечується позитивний вплив колективу на особистість кожного студента, формуються сприятливі взаємовідносини у навчальній групі.

Аналіз педагогічної та методичної літератури також засвідчив, що у сучасній теорії проблемного навчання (як однієї з інноваційних технологій до формування іншомовної комунікативної компетентності) є тенденція виокремлення двох типів проблемних ситуацій: 1) психологічних, пов'язаних зі студентами; 2) педагогічних, що стосуються викладачів. Проблемний підхід розвиває творче мислення та стимулює таку діяльність студентів, як обговорення, слухання інших думок, обґрунтування власної думки, компроміс з іншим, пошук не одного, а декількох варіантів вирішення проблеми, праця в парах та групах. Спільна соціально-інтерактивна діяльність дозволяє кожному студентові максимально проявити свої інтелектуальні та творчі здібності, заохочує до самостійності та ініціативності в ухваленні рішень. Отже, інтерактивна діяльність поєднує співробітництво мовленнєвих партнерів та керованість дій студентів із боку викладача, передбачає відмову від стандартних шляхів вирішення комунікативних завдань, забезпечує інтенсивну мовленнєву практику студентів у порівняно вільній творчій атмосфері.

Отже, використання інноваційних технологій на аудиторних та позааудиторних заняттях з іноземної мови, на наш погляд, підвищують вимоги не лише до рівня володіння мовою студентів, а й до викладачів, роль яких змінюється і стає ще більш важливою.

Висновки. Таким чином, у методиці навчання іноземних мов є достатньо підходів, на базі яких може реалізуватися міжкультурна іншомовна освіта в Україні. Вищенаведений аналіз комунікативного підходу та технологій його реалізації не вичерпує проблематики. Перспективи досліджень у цьому напрямі вбачаємо у подальшому дослідженні його теоретичної сутності та перевірки ефективності застосування вищезазначеного підходу в системі іншомовної освіти нашої країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Гринюк С.П. Загальноєвропейська лінгвістична політика: шляхи впровадження. *Наукові записки : Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. Вип. 94. С. 77–85.
3. Grynyuk S. In the era of global English market. *Наукові записки Острозької академії: зб. наук. праць*. Острог, 2015. № 55. С. 234–237.
4. Микитенко Н.О. Технологія формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю: монографія / за наук. ред. Г.В. Терещука. Тернопіль: ТНПУ, 2011. 411 с.
5. Ніколаєва С.Ю. Міжкультурна іншомовна освіта в Україні: ключові проблеми. *Науковий журнал «Молодий вчений»*, 2015. № 8. С. 125–131.

С.П. Гринюк. Коммуникативный подход и технологии его реализации при формировании иноязычной коммуникативной компетентности студентов. – Статья.

Аннотация. Статья посвящена анализу коммуникативного подхода и технологий обучения иностранных языков при формировании иноязычной коммуникативной компетентности студентов. Выявлена степень научной разработки проблемы в теории и практике отечественной методики и охарактеризован процесс технологизации обучения иностранных языков с целью эффективной реализации коммуникативного подхода при формировании иноязычной коммуникативной компетентности студентов.

Ключевые слова: иноязычное образование, иноязычная коммуникативная компетентность, коммуникативный подход, инновационные технологии обучения иностранных языков.

S. Grynyuk. Communicative approach and technologies of its realization while forming a foreign communicative competence of students. – Article.

Summary. The article highlights the analysis of communicative approach and technologies of forming a foreign communicative competence of students. It deals with stating a problem in a theory and practice of methodology of foreign language teaching and suggests the process of technologies while forming a foreign communicative competence of students.

Key words: foreign education, foreign communicative competence, communicative approach, innovative technologies of foreign language acquisition.

УДК 81'367.623'367.332.7-116 :161.2 =111

О.В. Дейчаківська

викладач кафедри англійської філології

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

ТИПИ МОДАЛЬНОСТІ ПРЕДИКАТИВНИХ ПРИКМЕТНИКІВ

Анотація. У статті проаналізовано типи модальності предикативних прикметників, за якими слідують підрядні речення та інфінітив, а саме: епістемічну, деонтичну, динамічну й евалютивну.

Ключові слова: предикативні прикметники, ад'єктивна комплементация, епістемічна модальність, евіденційність, деонтична модальність, динамічна модальність.

Постановка проблеми, її актуальність і зв'язок із науковими завданнями. Предикативні прикметники, тобто прикметники у функції предикатива, неодноразово були предметом вивчення дослідників, однак основний акцент робився на характері їх сполучуваності з тими чи іншими дієсловами-зв'язками. Питання про те, займають прикметники кінцеву позицію в реченні чи, навпаки, вимагають обов'язкового синтаксично залежного оточення, у вітчизняній лінгвістиці не дискутувалося. Першим на особливості предикативних прикметників звернув увагу Г. Почепцов, класифікувавши їх, відповідно, як прикметники неспрямованої та спрямованої ознаки [1, с. 60–61].

Прикметники неспрямованої ознаки можуть уживатися як атрибутивно, так і предикативно. Це прикметники, які досить повно характеризують предмет. До цієї групи належать прикметники на по-